

Työtapaturmat 2008

Maatalousyrittäjien työkuoleman riski alentunut lähes viidenneksen kymmenessä vuodessa

Maatalousyrittäjien kuoleman riski työpaikalla on alentunut lähes viidenneksen vuosina 1999-2008. Tämä käy ilmi Tilastokeskuksen työtapaturmatilastosta, jossa verrattiin kahta viisivuotisjaksoa toisiinsa. Vuosina 1999-2003 maatalousyrittäjille sattui yhteensä 52 kuolemaan johtanutta työpaikkatapaturmaa, joka merkitsi keskimäärin 9,9 työkuolemaa 100 000 maatalousyrittäjää kohden vuodessa. Vuosina 2004-2008 työpaikkatapaturmissa kuoli 37 maatalousyrittäjää, joka on keskimäärin 8,3 työkuolemaa vuosittain 100 000 maatalousyrittäjää kohden. Tuorein työtapaturmatilasto sisältää tiedot palkansaaajille ja maatalousyrittäjille vuonna 2008 sattuneista työtapaturmista. Tilastossa on myös tilastotietoa muille yrittäjille sattuneista työtapaturmista ja palkansaaajien työmatkatapaturmista.

Palkansaaajien ja maatalousyrittäjien työtapaturmat ja kuolemat vuonna 2008

	Työtapaturmat	Vähintään 4 päivän työkyvyttömyyteen johtaneet	Vähintään 4 päivän työtapaturmia/100 000 henkeä	Työpaikka-kuolemat
Palkansaaajat	119 328	53 960	2 428	30
Maatalousyrittäjät	5 246	4 453	5 220	7

Palkansaaajille sattui vuonna 2008 kaikkiaan 119 328 sellaista työpaikkatapaturmaa, joista vakuutusyhtiöt maksoivat korvausta. Näistä 53 960 johti vähintään neljän päivän työkyvyttömyyteen. Palkansaaajien työpaikkatapaturmien määrä pysyi edellisvuoden tasolla. Tapaturmien määrä kasvoi vähän lievissä, alle 4 päivän työstä poissaoloon johtaneissa tapaturmissa, joiden määrä kasvoi 2,5 prosenttia vuodesta 2007.

Vähintään 4 päivän työkyvyttömyyden aiheuttaneiden työpaikkatapaturmien määrä laski hieman edellisvuoteen verrattuna (-2,7%). Myös työtapaturmasuhteella mitattu työtapaturmariski laski vuodesta 2007 (-4,0 %). Vuonna 2008 sataatuhatta palkansaaajaa kohden sattui 2 428 vähintään neljän päivän työstä poissaoloon johtanutta työtapaturmaa, kun vastaava suhde vuonna 2007 oli 2 530.

Aiempien vuosien tapaan maatalousyrittäjien työ on edelleen selvästi riskialttiimpaa kuin palkansaaajilla keskimäärin, sillä heille laskettu työtapaturmasuhde on palkansaaajiin verrattuna yli kaksinkertainen. Vuonna 2008 Maatalousyrittäjien eläkelaitos maksoi maatalousyrittäjille korvauksia yhteensä 5 246 työtapaturmasta, joista 4 453 johti vähintään neljän päivän työstä poissaoloon.

Tapaturmasuhteella mitattu maatalousyrittäjien työtaturma-alttius laski edellisvuodesta (4,5 %). Vuonna 2008 maatalousyrittäjille sattui 5 220 vähintään 4 päivän työkyvyttömyyteen johtanutta työtaturmaa 100 000 vakuutettua maatalousyrittäjää kohden. Vastaava suhdeluku vuonna 2007 oli 5 465.

Vuonna 2008 työpaikalla tai työmatkalla henkensä menetti yhteensä 60 henkilöä. Näistä palkansaajien kuolemaan johtaneita työpaikkatapaturmia oli 30, maatalousyrittäjien seitsemän ja muiden yrittäjien neljä. Tämän lisäksi työmatkalla sattui yhteensä 19 kuolemaan johtanutta tapaturmaa, joista palkansaajille 18. Työkuolemien määrä laski selvästi edellisvuodesta, sillä vuonna 2007 työpaikalla tai työmatkalla henkensä menetti yhteensä 76 henkilöä.

Sisällys

Palkansaajille työpaikalla vuonna 2008 sattuneet tapaturmat.....	4
Palkansaajien työtaturmariski viime vuosina.....	4
Tapaturmariski korkein nuorilla miehillä.....	5
Talonrakentamisen ammattiryhmässä eniten työtaturmia	6
Palkansaajien työkuoleman riski jatkoi laskuaan 2008.....	7
Palkansaajien työmatkatapaturmat	8
Maatalousyrittäjien työtaturmat.....	8
Laatuseloste: Työtaturmat.....	9

Palkansaajille työpaikalla vuonna 2008 sattuneet tapaturmat

Vuonna 2008 vakuutusyhtiöt korvasivat yhteensä 119 328 palkansaajille työpaikalla sattunutta tapaturmaa (taulukko 1). Näistä vähintään 4 päivän työkyvyttömyyteen johti 53 960 ja kuolemaan 30 tapausta. Edellisvuoteen verrattuna korvattujen työpaikkatapaturmien määrä pysyi lähes samana, sillä tuolloin palkansaajille sattui yhteensä 119 260 työpaikkatapaturmaa, joista 55 471 tapauksessa seurauksena oli vähintään 4 päivän työkyvyttömyys. Vähintään neljän päivän työkyvyttömyyteen johtaneiden tapaturmien määrä väheni hieman (-2,7 %). Työkuolemien määrä laski selvästi, sillä vuonna 2007 työpaikkatapaturmissa menehtyi 37 palkansaajaa.

Vuoden 2005 alussa otettiin käyttöön sairaanhoidon täyskustannusvastuujärjestelmä (täky). Muutoksen myötä hoitolaitosten täytyy tehdä aina ilmoitus vakuutusyhtiön työtapaturmapotilaan hoidosta. Täten lakimuutos lisäsi vuodesta 2005 lähtien etenkin lievien, alle 4 päivän työkyvyttömyyteen johtaneiden työtapaturmien määrää, joista osa jäi aiemmin ilmoittamatta vakuutusyhtiöön. Tämä koskee varsinkin julkisen terveydenhuollon puolella hoidettuja työtapaturmia. Jos vakuutusyhtiössä tapaturman todetaan sattuneen työssä, maksetaan hoitolaitokselle työtapaturmasta aiheutuneet todelliset hoitokustannukset. Muutoksesta johtuen aiempien vuosien tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia vuosien 2005–2008 kokonaistietojen kanssa. Uudistuksen vaikutus palkansaajien vähintään neljän päivän työkyvyttömyyteen johtaneisiin työtapaturmiin on sen sijaan vähäisempi.

Tilastokeskuksen työtapaturmatilastossa siirryttiin käyttämään EU:n tilastoviraston Eurostatin työtapaturmatilastossa (ESAW) käyttämää työtapaturman määritelmää referenssivuodesta 2005 lähtien. Määritelmän mukaan tilasto sisältää tiedot työtapaturmista, jotka ovat johtaneet ”vähintään 4 päivän työkyvyttömyyteen”. Pääosa tämän katsauksen tiedoista on esitetty tätä rajausta käyttäen. Aikasarjat on korjattu taaksepäin määritelmän mukaisiksi.

Taulukko 1. Palkansaajien työpaikkatapaturmat Suomessa sukupuolen mukaan vuonna 2008

Työpaikkatapaturmat									
	Kaikki		Vähintään 4 päivän työkyvyttömyys				Työkuolema		
	N	%	N	%	Tapaturmasuhde (100 000 palkansaajaa kohden)	Tapaturmataajuus (miljoonaa työtuntia kohden)	N	%	
Miehet	83 494	70,0	38 711	71,7	3 514	20,3	29	96,7	
Naiset	35 834	30,0	15 249	28,3	1 358	9,1	1	3,3	
Yhteensä	119 328	100	55 471	100	2 428	15,1	30	100	

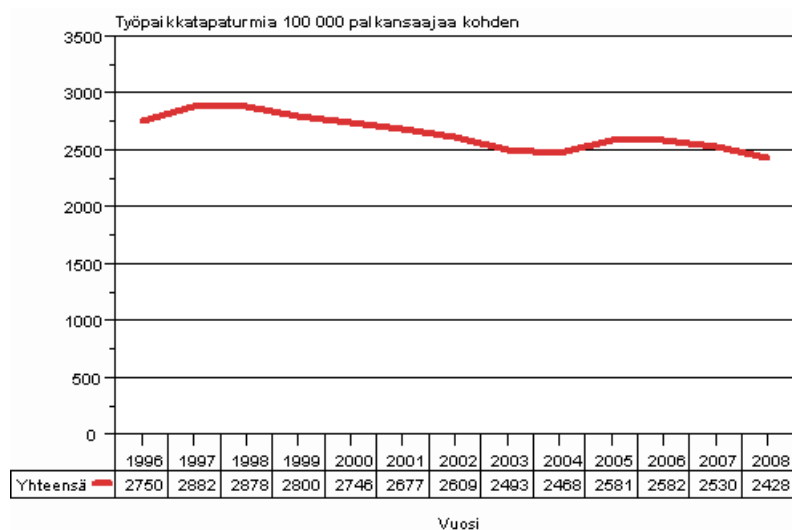
Tapaturmasuhde- ja taajuus laskettu palkansaajien vähintään 4 päivän työkyvyttömyyteen johtaneista työtapaturmista pl. työkuolemat sekä koululaisten, opiskelijoiden ja laitosväkeen kuuluvien työpaikkatapaturmat.

Seitsemän kymmenestä (70 %) työpaikalla sattuneesta työtapaturmasta sattuu miehelle. Miesten työtapaturmariski on siten perinteisesti ollut selvästi korkeampi kuin naisilla. Tapaturmasuhteella mitattu miesten riski joutua työtapaturman uhriksi työpaikalla on yli 2,5-kertainen naisiin verrattuna. Keskeisin syy tähän on se, että miehet työskentelevät naisia useammin toimialoilla ja työtehtävissä, joissa työtapaturmariski on keskimääräistä korkeampi.

Palkansaajien työtapaturmariski viime vuosina

Suomalaisten palkansaajien työpaikkatapaturman riski on alentunut 1990-luvun lopusta alkaen (kuviot 1). Tämä käy ilmi, kun suhteutetaan palkansaajien työpaikkatapaturmat 100 000 palkansaajaa kohden. Vuosien 1998–2004 välillä työtapaturmasuhde aleni noin 14 prosenttia. Vuonna 2005 tapaturmasuhde kääntyi lievään nousuun ja pysyi samalla tasolla vuonna 2006. Vuonna 2008 sataatuhatta palkansaajaa kohden sattui 2 428 vähintään neljän päivän työstä poissaoloon johtanutta työtapaturmaa, kun vastaava suhde vuonna 2007 oli 2 530, joten työtapaturmariski laski vuodesta 2007 (-4,0 %). Tapaturmasuhdetta käytetään eri toimialoilla tai ammattiryhmissä vallitsevien tapaturmariskien vaihtelun mittaamiseen.

Kuvio 1. Palkansaajien vähintään 4 päivän työkyvyttömyyteen johtaneet työpaikkatapaturmat 100 000 palkansaajaa kohden vuosina 1996–2008

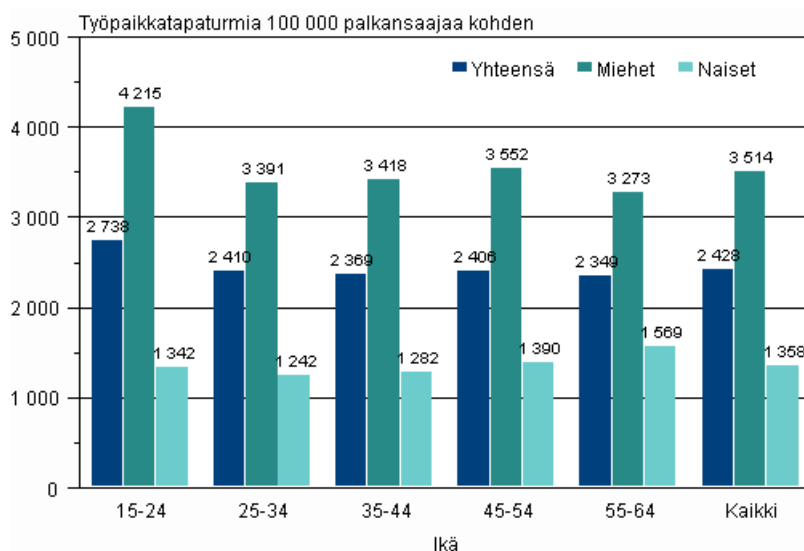

Aiemmin Tilastokeskuksen työtaturmatilastossa tapaturmasuhde laskettiin suhteuttamalla vähintään 3 päivän työkyvyttömyyteen johtaneet työpaikkatapaturmat tuhatta palkansaajaa kohden. Tunnuslukuja on yhdenmukaistettu kansallisesti sekä Eurostatin käytännön mukaisiksi. Referenssivuodesta 2005 lähtien tapaturmasuhde on laskettu suhteuttamalla vähintään 4 päivän työkyvyttömyyteen johtaneet työpaikkatapaturmat sataatuhatta referenssiväestöön kuuluvaa kohden. Tapaturmataajuus lasketaan suhteuttamalla vähintään 4 päivän työstä poissaolon aiheuttaneet työpaikkatapaturmat miljoonaa tehtyä työtuntia kohden. Palkansaajien lukumäärä- ja työtuntitiedot saadaan Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta.

Tapaturmariski korkein nuorilla miehillä

Miesten työtaturmariski on suurin nuorimmassa ikäryhmässä (15-24 v.). Nuorille miehille sattui 4 215 vähintään neljän päivän työstä poissaoloon johtanutta työpaikkatapaturmaa sataatuhatta palkansaajaa kohden vuonna 2008 (kuvio 2). Tämä merkitsi sitä, että tapaturmasuhteella laskettu riski oli 20 prosenttia suurempi kuin miespalkansaajilla keskimäärin. Nuorilla miehillä tapaturmariski laski edellisvuodesta (-6,6 %), kuin myös kaikilla miespalkansaajilla (-6,3 %). Toisin kuin miehillä, naisten tapaturmariski on korkein vanhimmissa, 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä. Ikäryhmien väliset erot ovat naisilla kuitenkin varsin pieniä. Kaikkienensa riski alenee lähes tasaisesti iän myötä. Tapaturmasuhteen kautta valottuva kuva sukupuolen mukaisesta työtaturmatilanteesta onkin pysytellyt lähes ennallaan vuodesta toiseen.

Kuvio 2. Palkansaajien työpaikkatapaturmat 100 000 palkansaajaa kohden sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2008

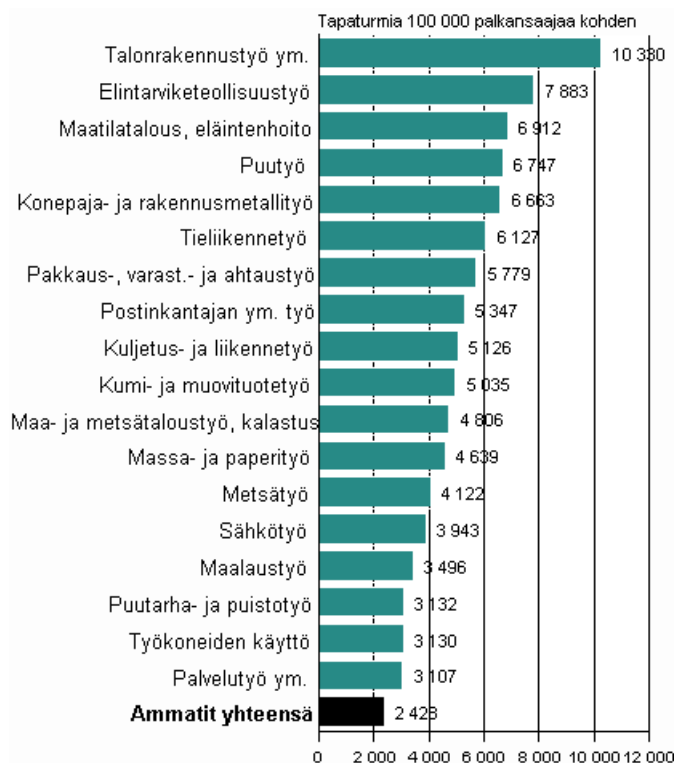

Talonrakentamisen ammattiryhmässä eniten työtapaturmia

Vuonna 2008 työtapaturmasuhteella mitattuna korkean työtapaturmariskin ammatteja olivat talonrakennustyö, elintarviketeollisuustyö, maatilatalouden työt, puutyö sekä konepaja- ja rakennusmetallityöt. Talonrakennustyön ammattiryhmässä työtapaturmariski on edelleen korkein, yli nelinkertainen keskimääräiseen verrattuna. Vuonna 2008 talonrakennustyön ammateissa sattui 10 330 vähintään 4 päivän työkyvyttömyyteen johtanutta työpaikkatapaturmaa sataatuhatta palkansaajaa kohden. Vuotta aiemmin vastaava tapaturmasuhde oli 10 906. Talonrakennustyön ammateissa tapaturmasuhteella mitattu tapaturmariski laski noin viisi prosenttia (-5,3 %) verrattuna edellisvuoteen.

Seuraavana tulevat elintarviketeollisuustyön (7 883), maatilatalouden ja eläintenhoidon ammattiryhmät (6 912), puutyön (6 747) sekä konepaja- ja rakennusmetallityön (6 663) ammattiryhmät. Elintarviketeollisuustyön ammateissa toimivilla tapaturmasuhteella mitattu tapaturmariski pysyi lähes ennallaan (+0,4 %), kuin myös maatilataloustyön ammateissa toimivilla (+1,5%). Puutyön ammattiryhmässä laskua työtapaturmariskin suhteen tapahtui peräti 12,9 prosenttia edellisvuodesta. Konepaja- ja rakennusmetallityön ammattiryhmässä laskua työtapaturmariskin suhteen tapahtui noin viisi prosenttia (-4,8 %). Kuviossa kolme on esitetty ammattiryhmät, joissa työpaikkatapaturman riski on keskimääräistä korkeampi. Keskimäärin vähintään neljän päivän työkyvyttömyyteen johtaneita työpaikkatapaturmia sattui 2 428 sataatuhatta palkansaajaa kohden. Lukumääräisesti eniten tapaturmia sattui edellisvuosien tapaan eri teollisuuden ammattiryhmissä.

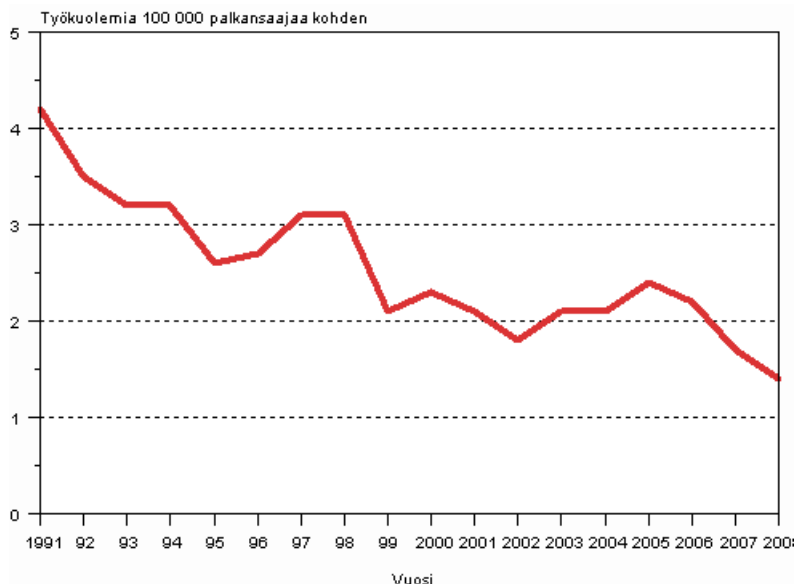
Kuvio 3. Palkansaajien työpaikkatapaturmat 100 000 palkansaajaa kohden ammatin mukaan vuonna 2008, tapaturmasuhde yli keskiarvon

Palkansaajien työkuoleman riski jatkoi laskuaan 2008

Tapaturmasuhteella mitattu palkansaajien työkuoleman riski aleni selvästi. Vuonna 2008 palkansaajille sattui 30 kuolemaan johtanutta työpaikkatapaturmaa, joista yksi sattui naisille. Tämä on 1,4 työtapaturmassa kuollutta 100 000 palkansaajaa kohden (kuvio 4). Edellisvuoteen verrattuna työkuolemien määrä laski selvästi, sillä vuonna 2007 työpaikkatapaturmissa henkensä menetti 37 palkansaajaa, joka on 1,7 kuollutta 100 000 palkansaajaa kohden. Tämä tarkoittaa lähes viidenneksen laskua edellisen vuoden työkuolemariskiinhän (17,6 %).

Kuvio 4. Palkansaajien kuolemaan johtaneet työtapaturmat 100 000 palkansaajaa kohden vuosina 1991–2008

Palkansaajien työmatkatapaturmat

Vuonna 2008 palkansaajille sattui työmatkalla yhteensä 22 203 sellaista tapaturmaa, joista vakuutusyhtiöt maksoivat korvauksia. Näistä kuolemaan johti 18 (taulukko 2).

Vähintään neljän päivän työkyvyttömyyden aiheuttaneiden työmatkatapaturmien määrä lisääntyi viidenneksellä vuosina 2007–2008 (+19,9 %). Työmatkatapaturmat poikkeavat työpaikkatapaturmista siinä, että niitä sattuu naisille enemmän kuin miehille: yli kahdessa kolmasosassa (67,1 %) kaikista työmatkatapaturmista uhrina oli nainen. Sen sijaan kuolemaan johtaneita työmatkatapaturmia sattui molemmille sukupuolille lähes yhtä paljon.

Työmatkatapaturmissa kuolleiden määrä väheni lähes kolmanneksella edellisvuodesta (-28,0 %). Matkalla kotoa töihin tai töistä kotiin kuoli 25 palkansaajaa vuonna 2007. Vuonna 2006 vastaava luku oli 16 ja vuonna 2005 työkuolemia oli 31. Näin ollen työmatkakuolemien määrä vaihtelee suuresti vuosittain.

Taulukko 2. Palkansaajien työmatkatapaturmat sukupuolen mukaan vuonna 2008

Työmatkatapaturmat								
	Alle 4 päivää		Väh 4 päivää		Kuolemat		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Miehet	3 648	31,7	3 649	34,2	8	44,4	7 305	32,9
Naiset	7 853	68,3	7 035	65,8	10	55,6	14 898	67,1
Yhteensä	11 501	100	10 684	100	18	100	22 203	100

Maatalousyrittäjien työtapaturmat

Vuonna 2008 Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) korvasi yhteensä 5 246 maatalousyrittäjille sattunutta työtapaturmaa, joista 4 453 johti vähintään neljän päivän työkyvyttömyyteen. Vuotta aiemmin maatalousyrittäjille sattui yhteensä 5 795 työtapaturmaa, joista 4 759 johti vähintään neljän päivän työstä poissaoloon. Kuten palkansaajilla, työtapaturmien lukumäärä laski maatalousyrittäjillä edellisvuodesta hieman (-6,4 %).

Maatalousyrittäjien työ on kuitenkin riskialtista, sillä työtapaturmasuhde on yli kaksinkertainen palkansaajiin verrattuna. Vuonna 2008 sattui 5 220 vähintään neljän päivän työstä poissaoloon johtanutta työtapaturmaa sataatuhatta vakuutettua maatalousyrittäjää kohden, kun vastaava suhdeluku vuonna 2007 oli 5 465. Tapaturmasuhteella mitattu työtapaturmariski laski siten edellisvuodesta (4,5 %).

Miesten tapaturmariski on selvästi korkeampi kuin naisilla: miehille sattui 6 021 ja naisille 3 670 työtapaturmaa sataatuhatta maatalousyrittäjää kohden (taulukko 3). Vastaava suhdeluku oli vuonna 2007 miehillä 6 323 ja naisilla 3 835. Näin ollen miesten tapaturmariski laski edellisvuodesta (-4,8 %), ja naisilla taas (-4,3 %). Vuonna 2008 menehtyi 7 maatalousyrittäjää työtapaturman uhrina.

Taulukko 3. Maatalousyrittäjien työtapaturmat sukupuolen mukaan vuonna 2008

Työtapaturmat						
	Kaikki		Vähintään 4 päivän työkyvyttömyys			Työkuolemat
	N	%	N	%	Tapaturmasuhde (100 000 vakuutettua maatalousyrittäjää kohden)	N
Miehet	4 019	76,6	3 386	76,0	6 021	7
Naiset	1 227	23,4	1 067	24,0	3 670	-
Yhteensä	5 246	100	4 453	100	5 220	7

Laatuseloste: Työtapaturmat

1. Tilastotietojen relevanssi

1.1 Tilaston tietosisältö ja käyttötarkoitus

Työtapaturmatilasto sisältää tilastotietoja palkansaajille, maatalousyrittäjille ja muille yrittäjille vuosittain sattuneista työpaikka- ja työmatkatapaturmista.

Työtapaturmatilaston tiedot on tuotettu yhdistämällä työtapaturmavakuuttamisen yhteydessä muodostuvia rekisteriaineistoja ja Tilastokeskuksen aineistoja. Palkansaajien ja yrittäjien työtapaturmatiedot on saatu Tapaturmavakuutuslaitosten Liitosta (TVL). Maatalousyrittäjien työtapaturmatiedot perustuvat Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) keräämiin tietoihin. Tilaston laatimisessa on hyödynnetty myös Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen (TYTI) ja työssäkäyntitilaston tietoja.

Tilastossa työtapaturmiksi on määritelty sellaiset työssä sattuneet vahingot, joista vakuutuslaitos on maksanut korvausta. Tilastossa tarkastellaan pääosin viimeisimpänä referenssivuonna sattuneita työtapaturmia, mutta tämän lisäksi eri aikasarjojen avulla kuvataan myös työtapaturmatilanteessa 1990 – ja 2000 luvuilla tapahtuneita muutoksia.

1.2 Työtapaturmatilastossa käytettyjen käsitteiden määritelmiä

Työtapaturma

Työtapaturma määritellään tapaturmavakuutuslain 4 §:ssä. Työtapaturmalla tarkoitetaan tapaturmaa, joka aiheuttaen vamman tai sairauden on kohdannut työntekijää työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa. Lain mukaan työtapaturmat jakautuvat tapaturman sattumispaikan mukaan seuraavasti:

- **työpaikkatapaturma** on sattunut työssä tai työhön liittyvissä oloissa. Tällöin työtapaturmiksi määritellään myös työtä tehdessä sattuneet liikennetapaturmat.

- **työmatkatapaturma** on puolestaan sattunut varsinaisen työajan ulkopuolella matkalla asunnolta työpaikalle tai työpaikalta asunnolle.

Tilastossa tapaturmat luokitellaan niiden vakavuuden mukaan seuraavasti: kuolemaan johtaneet työtapaturmat, vähintään neljän päivän ja alle neljän päivän (ns. pikkutapaukset) työkyvyttömyyden aiheuttaneet tapaturmat. Tilastossa tarkastellaan pääsääntöisesti vain vähintään neljän päivän työkyvyttömyyden aiheuttaneita työtapaturmia.

Tapaturmasuhde ja tapaturmataajuus

Eri toimialoilla tai ammatti- ym. ryhmissä vallitsevien tapaturmariskien vaihtelua voidaan mitata suhteuttamalla sattuneiden työtapaturmien lukumäärä kullakin toimialalla työskentelevien työntekijöiden tai tehtyjen työtuntien lukumäärään. Kun tapaturmat suhteutetaan työntekijöiden ja työtuntien määriin, voidaan saatuja suhdelukuja pitää tietyn ammatin tai toimialan ”riskilukuina”. Käytännössä tapaturma-alttius vaihtelee myös saman toimialan sisällä esimerkiksi työtehtävien mukaan.

- **tapaturmasuhde** tarkoittaa sattuneiden tapaturmien ja työntekijöiden määrän suhdetta. Vähintään neljän päivän tapaturmissa suhdeluku on laskettu 100 000 työntekijää kohden ja kuolemaan johtaneissa tapaturmissa 100 000 työntekijää kohden.

- **tapaturmataajuus** tarkoittaa sattuneiden tapaturmien ja tehtyjen työtuntien suhdetta. Suhde lasketaan miljoonaa työtuntia kohden. Taajuutta käytetään lähinnä eri toimialojen välisessä vertailussa.

Tiedot eri toimialojen ja ammattien työntekijämääristä ja tehdyistä työtunneista saadaan Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta.

Ammatti

Ammatilla tarkoitetaan sitä toimintaa tai työtä, jota vahingoittunut teki pääasiallisesti elatukseksi tapaturman sattumishetkellä. Ammatteja luokiteltaessa periaatteena on ollut yhdistää samanlaatuinen toiminta siten, että koulutus, ammattiasema, virka-asema tai toimiala eivät vaikuta ammatin luokitteluun.

Ammatit on luokiteltu vakuutuslaitoksissa. Vakuutuslaitosten käyttämä luokitus poikkeaa hieman Tilastokeskuksen luokituksista, mutta tässä julkaisussa luokitus on yhdenmukaistettu Tilastokeskuksen luokituksen kanssa (Tilastokeskus: Ammattiluokitus 1987).

Jos tapaturman uhrilla on ollut useita töitä, ammatiksi on luokiteltu aikaisempien tietojen perusteella vaarallisin työ.

Ammattiluokitus on rakenteeltaan 3-numeroinen, mutta suurimmassa osassa julkaisun taulukoista on tietosuoja- ja tietojen luotettavuussyistä käytetty 1- tai 2-numerotason luokitusta. Käyttämällä hienojakoista luokitusta pystytään paikantamaan sellaisia ammattiryhmiä, joissa riski joutua työtapaturman uhriksi on poikkeuksellisen korkea. Hienojakoisen luokituksen käytöllä on myös varjopuolensa: laskettuihin tapaturmasuhdelukuihin liittyy pienten ammattiryhmien kohdalla epävarmuutta, joka johtuu pienestä havaintomäärästä työvoimatutkimuksen otoksessa. Tapaturmasuhteet on laskettu vain niissä ammattiluokissa, joissa on sattunut vähintään viisi tapaturmatapausta, ja joissa on työvoimatutkimuksen otoksen mukaan vähintään 10 000 työntekijää. Tätä pienemmälle ryhmälle tapaturmasuhdetta ei ole katsottu voitavan luotettavasti laskea.

Toimiala

Julkaisussa käytetty luokitus perustuu Tilastokeskuksen toimialaluokitukseen vuodelta 2008 (Toimialaluokitus 2008, käsikirjoja 4, Tilastokeskus). Toimialaluokitus on taloudellista toimintaa harjoittavien yritysten ja vastaavien yksiköiden sekä toimipaikkojen ryhmittelyjärjestelmä. Vahingoittuneen toimiala luokitellaan sen tuotannon kohteen tai toiminnan lajin mukaan, mitä hänen toimipaikassaan pääasiallisesti tehtiin.

Vahingoittuneen toimiala on luokiteltu vakuutuslaitoksissa. Toimialan luokittelussa saattaa olla epävarmuutta, joka johtuu lähinnä hankaluudesta luokitella monitoimiyrityksiä, joilla on vain yksi vakuutus. Tällaisissa monitoimiyrityksissä sattuneet tapaturmat tulevat luokitelluiksi samaan luokkaan toiminnan luonteesta riippumatta.

Jotkin kunnat ottavat työntekijöilleen vain yhden vakuutuksen, vaikka niiden palveluksessa on useille eri toimialoille sijoitettavia työntekijöitä. Tästä syystä näiden kuntien palveluksessa olevien palkansaaajien työtapaturmat tulevat tilastoiduksi yleisen kuntasektori -toimialaluokan alle.

Tilastossa toimialaluokitusta on käytetty joko 1- tai 2-numerotasolla. Tarkimpaan luokitukseen on pyritty niillä toimialoilla, joissa tapaturmia tiedetään sattuneen keskimääräistä enemmän.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

2.1 Tilaston perusjoukko

Suomen virallisen tilaston sarjaan kuuluvan työtapaturmatilaston aineisto on saatu useista eri lähteistä. Tapaturmavakuutuslaitosten liitto (TVL) toimittaa Tilastokeskukselle palkansaaajien ja yrittäjien työtapaturmia koskevat tiedot, kun taas maatalousyrittäjiä koskevat tiedot saadaan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta (Mela). Lisäksi tilaston laadinnassa hyödynnetään Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston sekä työvoimatutkimuksen tietoja.

Tapaturmavakuutuslaitosten liiton aineisto

Palkansaaajien ja yrittäjien (pl. maatalousyrittäjät) tapaturmatiedot perustuvat Tapaturmavakuutuslaitosten liitolta (TVL) saatuun aineistoon, jossa havaintoyksikkönä on yksittäinen tapaturmatapaus. Aineistossa ovat mukana kaikki ajanjaksolla 1.1.–31.12. sattuneet tapaturmat, joista vakuutusyhtiöt ovat maksaneet korvauksia. Aineisto sisältää demografisia tietoja vahingoittuneesta (ikä, sukupuoli) sekä monipuolisesti tietoja tapaturmaolosuhteista, aiheuttajasta ja seurauksista. Tietosisältö on entisestään monipuolistunut, kun vuonna 2003 alettiin Eurostatin työtapaturmatilastouudistuksen (ESAW) myötä kerätä yhteiseurooppalaisen muuttujaluettelon mukaisia tietoja.

Palkansaaajien ja yrittäjien (pl. maatalousyrittäjät) työtapaturmia koskevat tiedot on alunperin koottu vahinkoilmoituslomakkeista, joilla työnantajat ovat ilmoittaneet vakuutusyhtiön työntekijöille sattuneista tapaturmista. Samalla lomakkeella ilmoitetaan vakuutusyhtiölle myös ammattitaudeista, mutta Suomessa

ammattitaudit ja työtapaturmat tilastoidaan erikseen. Työterveyslaitos laatii vuosittain Suomen Virallisen tilaston (SVT) sarjaan kuuluvaa ammattitautitilastoa.

Tiedot täydentyvät tapaturman korvauskäsittelyn kuluessa, mutta tilastoa tehdessä ei kuitenkaan voida odottaa aivan lopullisia tietoja. Tilaston tiedot (lähinnä työkyvyttömyysaika) saatetaan ajan tasalle lähes 1,5 vuotta tapaturmaa seuraavan vuoden päättymisestä. Se tarkoittaa sitä, että esimerkiksi vuoden 2008 tilaston aineiston tietoja on täydennetty aina vuoden 2010 alkupuolelle saakka. Suhteellisen pitkä aika on tarpeen aineiston riittävän luotettavuuden varmistamiseksi.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen aineisto

Maatalousyrittäjien työtapaturmatiedot perustuvat Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen Tilastokeskukseen toimittamaan yksilötasoiseen kokonaisaineistoon, joka sisältää tietoja kaikista niistä työtapaturmista, joista Mela on maksanut korvauksia.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusta koskevat perussäädökset ovat maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa. Pakollisen vakuutuksen piiriin kuuluvat Suomessa asuvat 18–64 -vuotiaat maatalousyrittäjät. Maatalousyrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka omaan tai yhteiseen lukuun tai perheyhtymän jäsenenä tai yrittäjän avopuolisona harjoittaa maatilataloutta vähintään viiden hehtaarin viljelmällä. Maatalousyrittäjäksi luetaan myös kalastaja, joka harjoittaa ammattimaista kalastusta työsuhteessa olematta tai perheenjäsenenä. Maatalousyrittäjäksi luetaan myös poronhoitaja, joka tekee poronhoitotyötä omaan, perheenjäsenenä tai pariskunnan lukuun tai henkilö, joka tekee työtä poronhoitajan perheenjäsenenä.

Tilastossa käytetty tapaturman määritelmä vastaa muiden yrittäjien ja palkansaajien tapaturman määritelmää. Ne maatalousyrittäjät, jotka tekevät maatalousyrittäjätöitä säännöllisesti, mutta jotka jäävät esimerkiksi ikänsä tai työpanoksen pienuuden vuoksi pakollisen vakuutuksen ulkopuolelle, voivat ottaa vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen. Aineiston sisältö vastaa suurelta osin TVL:n keräämää aineistoa. Osassa muuttujia Melan luokitus on hienojakoisempi kuin TVL:n aineistossa.

Tilastokeskuksen aineistot

Tilaston laadinnassa on käytetty myös Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoa, josta on henkilötunnuksen avulla poimittu tietoja tapaturman uhrien koulutustasosta. Työssäkäyntitilasto tehdään vuosittain Tilastokeskuksessa ja sen keskeisin tehtävä on tuottaa alueittaista tietoa väestön taloudellisesta toiminnasta. Työntekijöiden lukumääriä ja työpanosta (tehdyt työtunnit) koskevat tiedot ovat Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta. Tutkimuksen perusteella saadaan kuva koko 15–64 -vuotiaan väestön työhön osallistumisesta. Tilaston laadinnassa käytetään työvoimatutkimuksen vuosikeskiarvotietoja.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

3.1 Aineiston luotettavuus

Työtapaturmavakuutus on hoidettu Suomessa yksityisten vakuutusyhtiöiden kautta.

Tapaturmavakuutuslaitosten liitto (TVL) on lakisääteisen tapaturma-vakuutuksen keskuselin, jonka päätehtävä on koordinoida lakisääteisen tapaturmavakuutuksen toimeenpanoa. Suomessa lakisääteistä tapaturmavakuutusta harjoittavan vakuutusyhtiön on oltava TVL:n jäsen.

Työnantajan on otettava teettämäänsä työtä varten tapaturmavakuutuslain (608/48) mukainen pakollinen tapaturmavakuutus sen myöntämiseen erikseen toimiluvan saaneesta vakuutuslaitoksesta. Työnantajan vakuuttamisvelvollisuus alkaa kuitenkin vasta, kun työnantajan kalenterivuonna teettämien työpäivien luku ylittää 12. Vakuuttamisvelvollisuus ei koske valtion virkamiehiä eikä valtion työsuhteessa olevia henkilöitä. Valtion on kuitenkin maksettava heille työtapaturman ja ammattitaudin johdosta tapaturmavakuutuslain mukainen korvaus valtion varoista.

Palkansaajien tapaturmien osalta tilaston kattavuus on hyvä, koska käytännössä kaikki työntekijät ovat tapaturmakorvauksen piirissä. Tapaturmien ilmoittamista ei laiminlyödä, koska ilmoittamisesta on työnantajalle taloudellista hyötyä. Kattavuuteen vaikuttaa myös se, onko työnantaja ottanut pakollisen vakuutuksen täysin korvaavan vakuutuksen; täysin korvaavassa vakuutuksessa ei ole lainkaan työnantajan itsensä

maksamaan omavastuusuutta. Kunta-alan palkansaaajien tapaturmatiedot ovat peräisin TVL:sta. Sen sijaan valtion työntekijöiden tapaturmatiedot ovat alunperin Valtiokonttorista, mutta Tilastokeskus saa myös ne TVL:n kautta.

Yrittäjille vakuuttaminen on vapaaehtoista lukuun ottamatta maa-talouslyrittäjiä, joiden on otettava pakollinen työtapaturmavakuutus Maatalousyrittäjien Eläkelaitoksesta (Mela) mikäli tilakoko ylittää 5 hehtaaria. Myös kalastajien ja poronhoitajien on otettava vakuutus Melasta. Tämän johdosta kaikki edellä mainittujen yrittäjien työtapaturmat tulevat kattavasti tilastoiduksi. Melalla on maan kattava asiamiesverkosto, joka välittää tiedot tapaturmista Melaan. Sen sijaan muut yrittäjät voivat ottaa vapaaehtoisen vakuutuksen. Arviolta noin 41-42 prosentilla muista kuin maatalousyrittäjistä on vapaaehtoinen työtapaturmavakuutus.

Vuosi 2005 oli kolmas, jolloin tapaturmatiedot kerättiin ESAW -muuttujien mukaisesti. Edellisvuosiin verrattuna jakaumat vaikuttavat yhdenmukaisilta ja kohtuullisen järkevilä. Lisäksi työtapaturmaan johtaneen tapahtumasarjan kulkua kuvaavat muuttujat ovat keskenään sopusoinnussa. Tallennusohjeisiin voi vielä kokemuksen karttuessa kuitenkin tulla tarkennuksia, mikä saattaa vaikuttaa tulevien vuosien aineistoista saataviin tuloksiin ESAW -muuttujien osalta jonkin verran.

Työtapaturmatiedot kerätään vahinkoilmoituslomakkeella. Ilmoituslomakkeen täyttöä ei yleensä laiminlyödä, koska ilmoitusvelvollisuuden täyttämistä on taloudellista hyötyä työnantajalle. Melan aineisto on todennäköisesti luotettavampi kuin TVL:n, koska tilaston tallentajat ovat samalla korvauskäsittelijöitä. Lisäksi aineiston luotettavuutta lisää se, että Melan asiamiehet toimivat välittäjinä korvaushakemuksen täyttämässä ja lähettämässä.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

4.1 Tilaston ilmestymistiheys ja mittausjakso

Työtapaturmatilaston aineisto valmistuu viiveellä ”n+1 vuotta”, jossa n kuvaa tilastovuotta. Esimerkiksi vuonna 2006 sattuneita työtapaturmia koskeva aineisto valmistui vuoden 2008 alussa. Aineisto ei kuitenkaan ole valmistuessaan aivan lopullinen, sillä se täydentyy vielä joillain tapauksilla korvauskäsittelyn myötä senkin jälkeen, kun se on toimitettu Tilastokeskukseen. Koska katkaisukohta on joka vuosi sama, ovat tilastovuodet keskenään vertailukelpoisia, jos ei ole tullut muita esim. lainsäädännöllisiä muutoksia, jotka vaikuttavat korvauskäytäntöön.

Suhteellisen pitkä viive on välttämätön lopullisen seuraamustiedon vuoksi. Seuraamustiedolla tarkoitetaan vammasta aiheutunutta työkyvyttömyyden kestoa eli poissaolopäiviä työstä. Pitkällä viiveellä varmistetaan aineiston riittävä luotettavuus.

Tapaturmavakuutuslain mukaan päivärahaa suoritetaan, jos vahingoittunut on kokonaan tai osittain kykenemätön tekemään työtään vähintään kolmena peräkkäisenä päivänä, tapaturmapäivää lukuun ottamatta.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Referenssivuodesta 2005 lähtien työtapaturmatilastot julkaistaan vain verkkojulkaisuna. Verkkojulkaisu ja tilastoa koskevat tietokantataulut löytyvät osoitteesta: <http://tilastokeskus.fi/til/ttap/index.html>.

Työtapaturmatilaston julkaisusta vastaa Elinolot -yksikön Työolojen tutkimus ja aikuiskoulutustilastot vastuualue. Tilaston vastuuhenkilönä toimii Arto Miettinen (etunimi.sukunimi@stat.fi) sekä Tarja Seppänen (etunimi.sukunimi@stat.fi).

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

6.1 Muuta tietoa työtapaturmista ja ammattitaudeista

Työtapaturmista ja ammattitaudeista on saatavissa tietoja myös muilta tahoilta:

Tapaturmavakuutuslaitosten liitto (TVL)

TVL julkaisee vuosittain omaa tilastoa korvatuista työtapaturmista ja ammattitaudeista. Tilasto on saatavissa sekä paperi- että verkkojulkaisuna. Näiden lisäksi TVL julkaisee verkkosivuillaan poikkileikkaustilastoa, jossa vertaillaan kahta ajanjaksoa. Työtapaturmien luvut eivät ole tässä tilastossa lopullisia, vaan tilaston avulla voidaan tarkastella tapaturmien määrän kehittymisen suuntaa. TVL:n ja Tilastokeskuksen julkaisemat työtapaturmia koskevat tilastotiedot perustuvat samaan lähdeaineistoon, mutta tilastointiperusteissa on eroja. Vuoden 2005 aineistosta lähtien sekä Tilastokeskus että TVL ovat käyttäneet työtapaturman määritelmänä vähintään 4 päivän työkyvyttömyyttä, joka on Eurostatin työtapaturmatilastossaan käyttämä raja. TVL:n julkaisema tilasto ei sisällä lainkaan yrittäjille sattuneita työtapaturmia. Sekä TVL että Tilastokeskus erottavat kuntasektorin omaksi luokakseen.

TVL julkaisee myös tutkimusraportteja kuolemaan johtaneista työtapaturmista, jotka perustuvat Työpaikkaonnettomuuksien tutkintajärjestelmään (TOT).

Maatalousyrittäjien eläkelaitos

Maatalousyrittäjien eläkelaitos julkaisee omaa tilastoa maatalousyrittäjien työtapaturmista.

Työterveyslaitos

Työterveyslaitos on vuodesta 1964 lähtien ylläpitänyt työperäisten sairauksien rekisteriä (entinen ammattitautirekisteri). Rekisteri sisältää vakuutuslaitoksille ilmoitetut uudet ammattitaudit sekä lääkäreiden työsuojeluviranomaisille ilmoittamat uudet ammattitaudit ja työstä johtuneet muut sairaalloiset tilat. Työterveyslaitos julkaisee vuosittain tilaston diagnostisoiduista ammattitaudeista. Työterveyslaitos julkaisee myös työtapaturmatilastoa, jossa kunta-alan työtapaturmat tilastoidaan ammatin perusteella.

Eurostat

Euroopan Unionin tilastovirasto Eurostat julkaisee vuosittain tietoa unionin jäsenmaissa sattuneista työtapaturmista (European Statistics on Accidents at Work, ESAW).

Muut

Sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosasto ylläpitää tapaturmaselostusrekisteriä, johon on kerätty aineistoa vaikealaatuiseen vammaan tai kuolemaan johtaneista työtapaturmista vuodesta 1982 alkaen. Dokumenteissa on selostettu tapaturman kulku, siihen johtaneet välilliset ja välittömät syyt sekä mahdollisuudet estää samankaltaisten tapaturmien toistuminen. Vuodesta 1985 alkaen rekisteriin on liitetty Tapaturmavakuutuslaitosten liiton ja keskeisten työmarkkinajärjestöjen välisen sopimuksen perusteella tutkitut työssä ja työpaikalla sattuneet kuolemaan johtaneet työtapaturmat.

Tietoa metsänomistajien ja palkansaajien työtapaturmista löytyy Metsäntutkimuslaitoksen julkaisemasta Metsätilastollisesta vuosikirjasta.

6.2 Aikasarjat

Työtapaturmatilaston sisältö ei ole pysynyt samana vuosien varrella, sillä työtapaturmatilaston aikasarja sisältää vuosilta 1976-1994 myös todetut ammattitaudit. Työmatkalla sattuneet työtapaturmat eivät kuitenkaan ole sisältyneet aikasarjan lukuihin, vaan niistä on kerätty tietoa vuodesta 1992 alkaen.

Yrittäjille sattuneet työtapaturmat ovat tulleet tilastoiduksi vain jos yrittäjä on ottanut vapaaehtoisen työtapaturmavakuutuksen. Nykyisin arviolta 41–42 prosenttia yrittäjistä on vakuuttanut itsensä työtapaturman varalta työtapaturmavakuutuksella (n = 125 000). Tapaturmien määrä kuvastaa siten myös vakuuttamisen suosiota yrittäjien keskuudessa. Voidaan arvela, että riskialoilla työskentelevät vakuuttavat itsensä todennäköisemmin kuin pienemmän tapaturmariskin aloilla toimivat yrittäjät. Yrittäjille sattuneiden työpaikkatapaturmien lukumäärä on vaihdellut 2000–3000 tapauksen välillä vuosina 1995–2008.

Vuodesta 1992 lähtien työtapaturmatilasto on laadittu Tilastokeskuksessa. Vuonna 2007 toteutetun tilastouudistuksen jälkeen palkansaajien työpaikkatapaturmia koskeva aikasarja on voitu päivittää luotettavasti vuoteen 1996 saakka. Maatalousyrittäjien työtapaturmatiedot voidaan esittää vuodesta 2000.

6.3 Tilastokeskuksen työtaturmatilaston uudistus

Vuonna 2007 tilastoyhteistyön tuloksena Tilastokeskuksen työtaturmatilastoa (referenssivuosi 2005) harmonisoitiin Eurostatin ESAW -tilaston mukaiseksi. Samalla tehtiin perusteltuja muutoksia, joiden myötä on mahdollista saavuttaa myös kansallisesti yhtenevät luvut. Seuraavat muutokset tai tarkistukset tehtiin:

- siirryttiin käyttämään vähintään 4 päivän työkyvyttömyys -rajausta (vuoteen 2004 asti väh. 3 päivää)
- asetuksen vamma (SAPA60) -tapaukset sisällytettiin aineistoon.
- työharjoittelussa olevat koululaiset, laitosväki yms. poistettiin suhdelukutarkasteluista (eivät ole TYTIn luvuissa)
- eräitä yrittäjiin kuuluvia oli vakuutusmuodon perusteella aiemmin laskettu palkansaajiksi; virhe korjattiin TVL:ssa ja korjattu aineisto 1996–2005 saatiin toukokuussa 2007
- sattuneiden tapaturmien ja työntekijöiden määrän suhdetta kuvaava tapaturmasuhteen tunnusluku lasketaan 100 000 työntekijää kohden. Vuoteen 2004 asti tunnusluku laskettiin 1000 työntekijää kohden.
- kuntasektori esitetään erillisessä luokassa toimialatarkastelussa

Palkansaajien osalta aikasarjat voitiin päivittää muutosten mukaisiksi vuoteen 1996 asti. Maatalousyrittäjien osalta aikasarja ulottuu vuoteen 2000 saakka.

7. Yhtenäisyys

Tilaston yhtenäisyys ja vertailukelpoisuus muihin tilastoihin on esitetty kohdassa 6.1.

Lisätietoja

Arto Miettinen (09) 1734 2963
Vastaava tilastojohtaja:
Riitta Harala
etunimi.sukunimi@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute